

Temaplan bygningsvern for stiftelsen Lillehammer museum 2020–2025

Innledning

Overordnede mål for Stiftelsen Lillehammer museum er satt i langtidsplanen for 2020–2025. Den legger opp til at stiftelsen skal ha temaplaner for ulike områder, blant annet for bygningsvern. Planen gjelder for alle kulturhistoriske bygninger stiftelsen forvalter.

Stiftelsen Lillehammer museum

Stiftelsen Lillehammer museum er en nasjonal, vitenskapelig institusjon med formål å forvalte materielle og immaterielle kulturminner og kunst, og forske og formidle kunnskap om samlingene. Stiftelsen består av Maihaugen, Lillehammer Kunstmuseum, Norges Olympiske Museum, Aulestad, Bjerkebæk og Norges Postmuseum, samt Norsk håndverksinstitutt, Maihaugsalen, Opplandsarkivet avdeling Maihaugen og sekretariatet for Samtidsnett.

- Visjon 2025: Skape unike opplevelser som beriker livet.
- Verdier: Engasjerende, ekte og inkluderende.
- Perspektiv: Utviklingen skal være nyskapende, kunnskapsbasert og publikumsorientert.
- Hovedmål: Stiftelsen Lillehammer museum skal være en ledende nasjonal institusjon med lokal forankring og internasjonal anerkjennelse.

Delmål forvaltning

Forvaltningen av samlingene, inkludert de kulturhistoriske bygningene, skal være målrettet med fokus på orden, faglighet, sikkerhet, bevaring og tilgjengelighet i tråd med ICOMs retningslinjer. Immateriell kulturarv og tradisjonelt håndverk skal utøves, dokumenteres, bevarer og fremmes.

Strategi for delmål forvaltning

- Øke ressurser til samlingsforvaltning og kulturlandskapsforvaltning gjennom intern prioritering, søknader og mer effektiv ressursbruk.
- Fokus på klima, faglighet, orden, tilgjengelighet og sikkerhet.
- Flytte fokus fra utvikling med flere nye bygninger til forvaltning av bygningssamlingen.
- Fokus på samlingsutvikling.
- Styrke arbeidet med immateriell kulturarv og tradisjonelt håndverk.

Mål for 2020 – 2025

Bygningene i stiftelsen skal vedlikeholdes iht. prioriteringslisten for bygningsvern og oppdukkende behov som må prioriteres. Bygninger som utgjør fare for publikum må prioriteres.

Prosjekter i planperioden søkes utført med innleid arbeidskraft og ekstern finansiering. Det skal årlig vedlikeholdes minst 4-6 hus med forbedring av minimum en tilstandsgrad. Arbeidet med å håndtere utfordringer med vannproblematikk fortsetter og forsterkes i form av varatak, takrenner og lignende tiltak.

Det nasjonale oppdraget som håndverksansvarlig museum bevisstgjøres og skal resultere i konkrete synlige resultater. En slik anledning er 100-årsmarkeringen i 2021 der SLM skal arrangere en bygningsvernkonferanse i samarbeid med det nasjonale bygningsnettverket.

Bygningssamlingene

Bygningsmassen i SLM er inndelt i roder. Rodene forvaltes av håndverkerne som har et huseieransvar. I dette ligger årlig tilsyn og oppdatering av tilstanden i FDV-programmet Primus. De ulike museumsenhetene er inndelt i følgende bygningsmasse:

Maihaugen – Samlingene består av 203 antikvariske bygninger. Av disse er flg bygninger fredet: Garmo stavkirke, Fiskerkapellet, Melbyloftet Bjørnstad, Isumkapellet, Isumstua, Dagsgardloftet, Per Gynt loftet, Hjeltarstua Skjåktunet. I tillegg kommer en del installasjoner som også krever oppfølging og vedlikehold men som ikke karakteriseres som bygning. Det er i tillegg 18 ikke antikvariske bygninger på Maihaugen med hovedbygningen på 10.000 kvm som den mest krevende.

Aulestad – Det er 5 fredete bygninger på Aulestad: Hovedbygning, Drengestua (eksteriør), vognskjul, låve (eksteriør) og Folkestue (eksteriør). I tillegg er det 3 ikke fredete bygninger: bolighuset, stabburet og garasjen.

Bjerkebæk – Her er det 5 fredete bygninger: publikumsbygningen som åpnet i 2007, Dalsegstua, Røssumstua, Gjestehuset og hønsehuset.

Lillehammer Kunstmuseum - Bygningene er eiet av Lillehammer kommune, men for byggetrinnet fra 1992 har SLM alt vedlikeholdsansvar. Trepanelet i lerk har behov for vedlikehold og må skiftes etter hvert.

I tillegg til bygningssamlingene i SLM er det mange historiske hager og et omfattende kulturlandskap som skal pleies.

Arbeidsform

Bygningsmassen inndelt i roder. Alle håndverkere er tildelt en rode og har i tillegg delansvar på en annen rode. Alt arbeidet utføres etter antikvariske føringer. På den ikkeantikvariske bygningsmassen innleies det i hovedsak eksterne firma til større arbeider om mulig. Det forefallende arbeidet utføres av SLM's eget personell.

Arbeidene dokumenteres i FDV-programmet Primus. Her legges det inn tekst og bilder som gjør at man har en dokumentasjon på alt som utføres. I Primus er også tilstandsvurderingen for hver bygning skrevet inn.

Året deles inn i tre hovedsesonger. Sommerhalvåret brukes med unntak av ferieperioden til større vedlikeholdsoppgaver iht. årsplan evt. oppdøkkende skader. I ferieperioden utføres mindre

rodearbeider som også skal tilrettelegges for turistene så langt det er mulig. De store vedlikeholdsoppgavene tilgjengeliggjøres så langt som mulig og det legges vekt på å synliggjøre historisk håndverk.

I den kalde årstiden utføres relevant arbeid innendørs som vindus- og dørrestaurering, dokumentasjon i Primus, DAM og tilsv.

Arbeidene utføres etter samme mal som nyttes på fredete bygninger, minst mulig originalt materiale skal skiftes ut. Dersom noe skal endres på en bygning ut over ordinært vedlikehold må endringen avklares internt med Kulturhistorisk avdeling og evt. fredningsmyndighetene.

Det legges stor vekt på å opprettholde og utvikle nødvendig kompetanse gjennom aktuelle oppgaver, seminarer, kurs og hospitering. Deltakelse i relevante forskningsoppgaver er også viktig.

Forebyggende vedlikehold.

Vi arbeider for å stanse forfallet ved å gjøre tiltak som gjør at bygningen kan stå uten forverring av tilstand. Dette løses med takrenner, varatak, terrengjusteringer, hogst og fjerning av vegetasjon. Poenget er å hindre utvikling av skader på bygningskroppen, det originale materialet.

Utvikling av museet.

Selv om SLM har store etterslep og vedlikeholds-utfordringer er det også viktig å utvikle museene videre. Dette arbeidet vil foregå parallelt med det ordinære vedlikeholdet. Maihaugen har vært i en oppbyggingsfase bygningsmessig i alle år siden etableringen i 1904 og vil fortsatt være det i planperioden. Eksempler på utviklingsoppgaver i perioden:

- Lillehammer bys 200-årsjubileum i 2027 er en milepæl som forplikter. Det er utført grovplanering av det nyervervede arealet nord for Byen. I dette arealet er flg planlagt i planperioden:
 - o Bygging av ny garasje for Postens kjøretøy, plass til 6 biler
 - o Bygging av nytt overbygg for lokomotivet, toget trekkes frem
 - o Ferdigstille kraftstasjonen fra Anderkværn, Moelv
 - o Flytte og restaurere garveriet og fargeriet fra annen tomt i friluftsmuseet
- Hyttegrenda
 - o Åpne Fagforeningshytta
 - o Flytte og ferdigstille DNT-hytta Gråhøgdbu
- Boligfeltet
 - o Flytte og ferdigstille 1960-tallshuset
- Verksteder i byen
 - o Sette i stand verksteder og håndverksmiljøer iht egen plan

Prioritering - planlagte større arbeider i perioden:

Hvor	Hva	Når
Gaukstadsミア, støperiet og gjørtlerverkstedet, Smedstua	Gjenoppføre bygningene. Tomtearbeider. Ferdigstille for bruk	Gjenoppføre og istandsette 2020-2023
Dronningens barndomshjem	Ferdigstille 2 etg og kjeller	2020

Myttingstua, Per Gynt-loftet (prioriterte torvtak)	Skifte torvtak	2022 - 2025
Håndverksmiljø i byen	Lage utstillinger, verksteder iht plan	2020 - 2025
Legge varatak	Finne egnede hus der dette kan gjøres, det betyr hus uten store konstruksjonsskader	2020 - 2025
Melbyloftet Bjørnstad	Ta av torvtak, reparere skader og skifte tak	2020 - 2021
Skifertak - Kirkestuen - Åseng - Bjerkebæk - Øvrige	Skifte skifertak, snøfangere, evt legge varatak	2020 - 2025
Vognskjul Aulestad	Fjerne påbygg, restaurere	2025
1915-huset	Ferdigstille 1. etg - Arts & Crafts	Åpner 2022
Hyttegrenda	Ferdigstille iht egen plan	2020 - 2022
Fiskerkapellet	Skifte spontak, sikre grunnmur	2020 - 2021
Oppdukkende prosjekter - 1960-tallshus - Ny postbilgarasje - Overbygg lokomotivet - Løer - avklaring	Erfaringsvis vil det være noen prosjekter av denne typen som også vil prege årsplanene i langtidsperioden. Fra Finndalen eller Vallen.	2020 - 2025

Vurderinger - oppsummering

Det er fortsatt mange hus med store vedlikeholdsbehov, dessverre forsterker denne tendensen seg. I og med at alle norske museer i løpet av 2019 leverer en tilstandsoversikt på bestilling fra Kulturdepartementet er det lov å håpe det vil bli stilt midler til rådighet for å forbedre vedlikeholdstilstanden som jevnt over er like utfordrende. Behovene er altfor store til å dekkes over ordinære driftsbudsjett.